Štev. 25. V Ljubljani, 14. decembra 1917. Leto LVII.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 10·— K
pol leta . . . . 5·— „
četrt leta . . . . 2·50 „
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 16 h
„ „ „ dvakrat . . 14 „
„ „ „ trikrat . . 12 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 28. dec. 1917.

Zaveza avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Naznanilo.

Na željo nekaterih štajerskih delegatov smo preložili delegacijsko zborovanje

na 28. dan meseca decembra 1917.

Nekateri bolj oddaljeni štajerski delegati imajo sedaj tako slabo železniško zvezo, da bi morali na božični dan od doma, ako bi hoteli na predvečer 27. dec. biti v Ljubljani. Zato smo radevolje ugodili tej upravičeni zahtevi.

Vodstvo Zaveze.

*

Vzpored delegacijskega zborovanja.

Po sklepu upravnega odbora Zaveze z dne 10. septembra t. l. se skliče Zavezina delegacija na zborovanje **na 28. dan meseca decembra 1917 v Ljubljano.**

Zborovanje se vrši po sledečem vzporedu:

I. Ob 8. uri dopoldne seja upravnega odbora v uradnem prostoru Hranilnice in posojilnice »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ulica št. 6, I. nadstropje.

Dnevni red:

1. Poročilo o delovanju Zaveze.
2. Določitev poročil za delegacijo.
3. Določitev časa in kraja prihodnjemu Zavezinemu rednemu zborovanju (§ 11., a).
4. Predlogi in nasveti.

II. Ob 9. uri dopoldne zborovanje Zavezine delegacije v mestni magistratni dvorani.

Dnevni red:

1. Predsednik otvori zborovanje.
2. Legitimiranje delegatov in delegatinj.
3. Tajnikovo poročilo o delovanju Zaveze od 7. septembra 1913 do 28. decembra 1917.
4. Poročilo o Zavezinih listih: a) poročilo o »Učiteljskem Tovarišu«, b) o »Popotniku«, c) o »Zvončku«.
5. Razgovor o Zavezinih listih in njih izdajanju, poročevalec Pavel Flerè.
6. Blagajnikovo poročilo.
7. Nov Poslovni red za Zavezo, poročevalec Engelbert Gangl.
8. Poročilo o načrtu preustrojitve našega šolstva; poroča v imenu odseka Pavel Flerè.
9. Flerètovi predlogi za delo Zaveze pri učiteljski izobrazbi; poroča v imenu vodstva L. Jelenc.
10. Flerètovi predlogi za izboljšanje gmotnega stanja »Popotnika«; poroča v imenu vodstva Franc Luznar.

(Vsi ti predlogi, o katerih se je upravni odbor posvetoval na svoji seji dne 10. septembra t. l. ter odkazal vodstvu v poročanje na delegacijskem zborovanju, so natisnjeni v 18. številki »Učiteljskega Tovariša« z dne 7. decembra 1917).

11. Event. določitev letnih doneskov Zaveze (§ 7., a) Z. pr.); poroča Franc Luznar.
12. Ganglovi predlogi:

I. Predlog glede na ustanovitev strokovnega tajništva Zaveze.

II. Predlog tičoč se preureditve »Učiteljskega Tovariša« v dnevnik.

III. Predlog glede na ustanovitev Narodnega sveta.

Vse tri predloge utemelji Eng. Gangl.

13. Volitev treh preglednikov računov (§ 15. a).
14. Volitev vodstva Zaveze (§ 15. a).
15. Volitev članov posameznih odsekov (§ 15. b).
16 .Nasveti.

Delegacijsko zborovanje se začne točno ob 9. dop. Debate o poročilih in predlogih ter sklepanje o njih in volitve se vrše popoldne od 2. naprej.

Vodstvo Zaveze avstr. jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani.

dne 10. decembra 1917.

Predsednik: **Luka Jelenc.** Tajnik: **Vilibald Rus.**

Ker članstvo Zaveze še nima v rokah tiskanih novih pravil, priobčimo one §§, ki se tičejo volitve.

§ 15. a) Delegacija voli najprej vodstvo, t. j. predsednika, I. tajnika, I. blagajnika in tri preglednike računov.

b) Po tej volitvi se volijo člani posameznih odsekov. Delegati vsake deželne zveze izvolijo v vsak odsek po 1 člana (§ 10., a). Delegacija odobri to izvolitev s tem, da jo vzame na znanje. § 10. a) se glasi: Vsak odsek ima toliko članov, kolikor je v Zavezi združenih deželnih zvez.

Cenjena Zavezina društva nujno prosimo, da naj dado svojim delegatom in delegatinjam zaradi kandidatov za vodstvo Zaveze in odseke potrebna navodila. Določite kandidate v svojih društvih! Posvetujte se o njih in imenujte samo take, ki vživajo med stanovskimi tovariši vsestransko zaupanje in o katerih ste prepričani, da bodo posvetili vse svoje moči delu v Zavezi. Za kandidata pa ni dovolj, da samo sprejme izvolitev, zavedati se mora, da so z njo združene važne dolžnosti.

J. Pahor:

O reformi šolstva.

Od 21. aprila do 10. maja leta 1869. je trajala zbornična debata o reformni predlogi nove ljudske šole v Avstriji. Tik pred glasovanjem je govoril ministrski predsednik knez Auersperg: »Zdi se mi, da gre ta trenutek duh velikega cesarja Jožefa II. skozi dvorano!« Zbornica je bila svečano tiha, opozicija, Poljaki in duhovščina, so že prej zapustili dvorano. Glasovanje se je izvršilo nato en-bloc.

Ministrstvo, ki je zakon udejstvilo, je bilo takozvano »meščansko«, politično pa je pomenjalo veleburžoazijo, nemštvo in centralizem. Že iz tega bi torej sledilo, da je ljudskošolski zakon liberalno, centralistično dete. Čeprav je zakon pomenjal takrat ogromen korak dalje, korak, ki je pospešil razvoj vseh avstrijskih narodov, vendar se je za to reformo slovensko učiteljstvo preveč navduševalo. Menda iz načelnega razloga o »naprednosti«, zakaj ne gmotno, ne pravno nam ni bil zakon prinesel resničnih koristi. Tiral pa je že po svojem bistvu in postanku učiteljstvo v težak boj, ki je bil bogat po trpljenju, a nevesel po uspehih.

Skoro istodobno kakor v Avstriji se je reformiralo šolstvo tudi na Angleškem. Vendar na čisto drugačen način. V letu 1865. je pričel posebni parlamentarni odbor preiskovati ter je zbral v dolgi vrsti zvezkov vse, kar je bilo v zvezi s šolo. Na tem gradivu se je pričelo leta 1869. reformirati. V glavnem so se sukale reforme okoli sledečih, navidezno precej malo pomenljivih točk:

1. Koedukacija;
2. vprašanje vzdrževalca šole. (Angleške šole so osnovane večinoma z zakladi, katerih lastnica je najčešče anglikanska cerkev in ki so znašali leta 1891. okrog 400 miljonov kron).
3. Razširjenje šolskih zgradb in ustanovljenje novih potom javnih — na Angleškem običajnih — zbirk.
4. Upeljava obsežnega prirodoznanskega pouka, zemljepisa, zgodovine, maternega jezika in književnosti. (Dotlej je veljal v višjih šolah »klasicizem«).
5. Posebna pozornost za štipendije.
6. Vsaj enkratni javni letni izpit vse šole.

Ta reforma je v teku desetletij prešla vse kategorije angleških šol in traja v gotovem oziru še dandanes. Njej imajo Angleži zahvaliti svojo sedanjo veličino, saj je znano, da je bila Angleška pred l. 1860. precej zanemarjena ter da je tako gospodarsko kakor kulturno stala vsled opustošenj liberalizma na razmeroma nizki stopnji.

Lahko torej rečemo, da na Angleškem šolskega vprašanja pravzaprav ni. Pri nas pa je bilo nezadovoljstvo že ob rojstvu ljudskošolskega zakona in se je ostrilo potem bolj in bolj blizu pol stoletja. Dokaz, da ni imel zakon v sebi razvojnih zmožnosti, da je bil dogmatičen in okostenel. Čas je šel dalje, socializem se je priboril s silo na površje, demokratizem prihaja, naša ljudska šola pa je ostala na isti višini, duh časa veje daleč mimo nje.

Kaj naravno torej, če je preustroj šolstva pri nas nujna, pereča zahteva. Kjer je razvoj, kjer so razmere nezdrave, tam se pojavljajo »vprašanja«.

Toda kdor hoče reformirati, mora gledati, da bo njegovo delo res vredno tega imena. Predvsem mora biti pravičen zahtevam, ki so se tekom časa oglasile in vzdržale. Zdi se mi, da jih je že toliko, da je reforma pravzaprav prevrat, prelom z dosedanjim. Bistvo reforme, ki hoče količkaj zaleči, je vedno radikalno; zato pa ne sme reformator poznati nikakršnih predsodkov, temveč se mora osvoboditi vsega, kar bi mu kot tradicija oviralo delo. To lastno osvobojenje je prvo. Potem pa se mora ozreti na svojo nalogo v družboslovnega stališča.

Vse šolstvo ima korenine v socialnih potrebah in mora služiti civilizatornim namenom. Ti bi bili v splošnem: dviganje blagostanja in izločenje sovraštva v družbi. Samo ob sebi umevno, da mora veljati reforma vsemu šolstvu od najnižjega do najvišjega. Tu se nam torej kaže prva napaka naučnega ministra pl. Hasnerja iz leta 1869.: delni, neorganski preustroj avstrijske šole. Šolsko vprašanje v družbi in državi je samo eno, zato bi zgrešil, kdor bi hotel danes reformirati ljudsko šolo ne glede na višje šole, od katerih je posredno toliko odvisna. Zdi se mi — da rabim primero — kakor bi hoteli imeti dobre vode iz slabega vodovoda, pa bi šli snažit v zadnja vodovodova ramena. Ne, pri reformi šole kakega naroda je neobhodno potrebno, da se začne odzgoraj. To je toliko nujneje, če je višje šolstvo razredno, pristopno najlažje premožnejšim slojem ter v ostrem nasprotstvu s civilizatornimi nameni v družbi, ker razvršča razne življenjske poklice po ugledu. In srednjeevropska univerza ima to napako. Dolgi vrsti poklicev so zaprta vrata na vseučilišče, s čemer so zaznamovani kakor manjvredni, kar je očividno toliko, kot umetno gojenje socialnih nasprotstev. Kdor nima pri nas za seboj dolgega študija klasičnih jezikov, ne more na univerzo. V Parizu srečamo na vseučilišču moža v preprosti delavski bluzi in na Angleškem polagajo vseučiliške izpite delavci, ki so bili le slušatelji takozvanih ljudskih vseučilišč. Evo problema demokracije v vedi! In bistveni namen najvišjih šol je vendar svobodno gojenje in širjenje znanosti v ljudstvu, ne pa pripravljanje tolikih oseb, ki naj dobe toliko izpraznjenih služb, da bo gladko teklo službeno kolesje v državi.

Druga velika napaka našega šolstva — s častno izjemo obrtnega in trgovskega — bi bila, da ni praktičon, da ne razširja praktičnega znanja. Pri nas se koncem študij vpraša le, če ima gojenec pismenih dokazov, da se je učil tega in tega, odmerjenega s strogimi predpisi. O resničnih, dejanskih sposobnostih običajno ni govora. In mnogokrat se zgodi, da so potem odlični dijaki le navadni povprečneži v življenju. Na Angleškem tega ne poznajo: vsa odgoja je urejena tako, da ima mladenič koncem študiranja praktično znanje, ki je toliko vredno kot gotov kruh. Zato zna angleški gojenec veliko manj kakor napr. Nemec, a zna dobro in potem vse življenje dela in se uči dalje. Tako dosledno se izvaja to načelo, da zna angleški inženir slednji kos bolje izdelati kakor delavec, ko sem nedavno čul našega inženirja: »Tega ne razumem, je delo delavca!«

Razlika je torej v učnem sistemu. Na Angleškem ve nele vsak učitelj, temveč tudi vsa javnost, da je prva dolžnost odgoje, zbuditi v gojencu zanimanje, razviti in okrepiti ga, tudi telesno (v tem je angleška vzgoja naravnost vzorna), usposobiti za delo in življenje ter ustvariti iz vsakega posamičnika celega, samostojnega človeka. Pri nas pa je vse tako urejeno, da se čimprej ubijejo iniciativa, energija in svobodna volja mladih, razvijajočih se ljudi. Posledica so zatrti talenti in vedno večja neskladnost med šolo in življenjem.

(Dalje.)

Vojna.

EGON JEZERŠEK.

Tudi on je padel! Eden naših najboljših in najlepših je šel od nas, zadet od laške krogle v glavo — Egona Jezerška ni več! Bil je učitelj na Šentjakobski šoli v Trstu Družbe sv. Cirila in Metoda — mlad, zdrav, poln življenja in idealov, a tudi njega nam je požrla ta strašna vojna! — »Edinost« mu posveča ta nekrolog: »Pred par dnevi smo prinesli prežalostno vest, da je naš Egon padel na italijanskem bojišču, da je žrtvoval domovini svoje vse — svoje bujno, cvetoče življenje. Sporočilo nam je prišlo od povsem verodostojne strani. (Danes moremo povedati, da nam je to žalostno vest sporočil brat Jaka Jereb, član našega tržaškega Sokola, ki so ga pripeljali z taljanskega bojišča, tudi težko ranjenega, in ki je bil nameščen v vojaški bolniščnici v poslopju ženskega liceja v ulici Ruggero Mano, odkoder so ga odpeljali z drugimi ranjenci ali v Ljubljano ali v Gradec). Dasi nam je to-